

Welat VERROJ

Ziwan nasname yo, ziwan rûmet o... Pêveka Azadiya Welatî ya, belaş a. 24 - 6 - 2013 Hewtane HÛMARE: 59 E-mail: welatverroj@gmail.com

Têkoşera bêters...

Zeynep Kinaci semedê bersiv bido despoteya sîstema gemarine canê xo kerd bombe û bersiveke zaf tûnd, bi vate û bi rûmet da dewletî

A Û EMBAZÊ AY Alî atli, beşdarê PKKî benêy. Azadiya xo koyan de vînay û têkoşîna xo avara berdîy. Wîrdinan zî soza xo ardbi ca ke deynê welatî yê înan ser bidê...

AY WAŞTÊ bi heme reng û bergên kurdewarî cenîya kurd bicuyo û xebatên azadiya cenî ser de têkoşîna xo daha zî xorî kerd bi û dewamey waştê. **RÛPEL - 6**

KONFERANSA EWROPA!

XEBER - 3

Sîpanî xo kerd xelat

Nêverdanê bi kurdî nimaj bikerê

Dewleta Tirkîyayî qaşo musliman o! Nêverdano ke kurdîy nimazên xo yê îne ê sivil goreya dilê xo û ziwanê xo bikerê û bi veng û rengê kurdewarî veng homayî bidê. Mele Zekî Kormaz semedê ke 52 xutbeyan bi kurdî dayo ra daraza tirk wazeno maaşa ey a teqawitbiyîşî bibirno. Yanê bi veşaney terbiye bikero! Kormazî ard ziwan ke 25 rayan zî gureyî ra bigê û maaşa min bibirne zî, ziwanê kurdî waaz bido.

Sîpan Aras serra 1983 de şarçeyê Amedî Licê dewa Derqamî ra yo. Wendişî ra zaf hes kerdê. Zanîngeh terikan û waştîşê dilê xo ard ca...

VEJYA KOYÊN AZAD

Dilê Sîpanî de azadbîyayîş estbi. Ey gura dilê xo kerd û vejya koyên azad. Semedo ke bibo Sîpan, beno heval. Hîrê serrî koyanê Bazune yê Kurdistanî de maneno. Tewr bi tewr gureyan geno.

FERMANDARÊ KOYAN

Koyên Dêrsimî de geyreno. Beno fermandarê Behra Sîyaye. Koyanê berzan de zaf zehmetî vînenê. 21 Hezîran 2010 de mabênê Erzîngan û Gumuşxaneyî cuyê xo vîni keno û şehîd kewt xo kerd xelat.

PIRTÛKAN HES Kerdê

Sîpanî tim deyrê şoreşan vatê. Qicîtiya xo de dest bi wendişê pirtûkan kerdbi. Keyeyê înan de şoreşa cîhane û kurdan ser o zaf pirtûkî estbîy. Hîn 5-6 serre bi helbestanê Pablo Nerûdayî ezber zanavê... **R-5**

DEYRA KALAŞNİKOFÎ

NUŞTE - 7

ROJAWAN HETLARÎ

XEBER - 4

CEZA DAY ROBOSKIJAN

XEBER - 4

Tayê keyepelên kurdî heşmanê nîyê

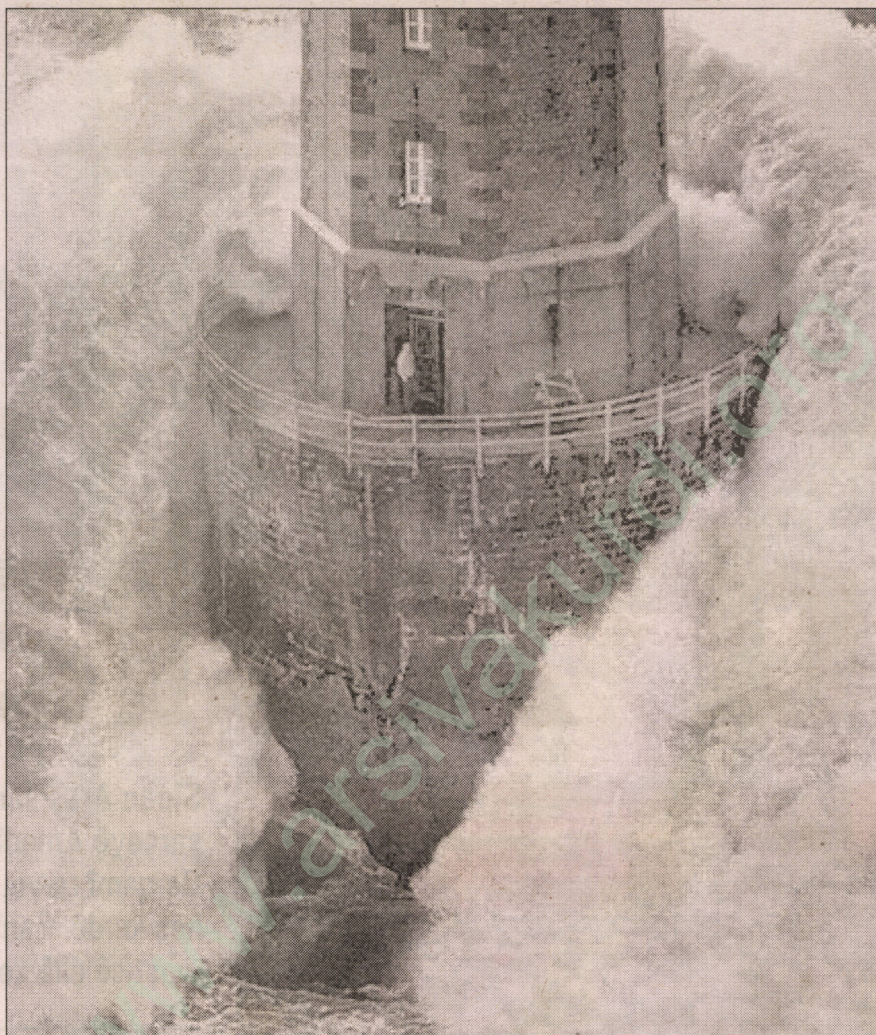
Di herûniya Rojhelato Miyanê de nişteciyê verîni kurd î... Ez vajê se? Vate verênan ma est ê. Çi heyf ke 'Qutwerî ma, hakkerê şarê' zaf ê. Eger no nuştox şik-yeno verê wa 'hakkerê' xo bibo...

MUSTEFA ŞAHÎN *

Hînî kesê dormaley mi, vatenê taye keyepele kurdan est î, bê mesulî tevgeriyênê, mi bawer nêkerdîbi. Heta ma xo benate de 'Rojnamegerîya internet' nixna. Yewî zî mi rê 'ti qet kewenî keyepelanê kurdî?' vatîbi. Yewene mi rê vatîbi, 'taye kesî est îy, hînanê çîyan nusenê, merdim eceb maneno. Ez zî ewro yew keyepelê kurdî de rastî ecebî eceban ameya. Kes dema ke waneno zanayîşî xo zî xo ra vîra keno. Hînî çîyan nusenî dadî weledê xo erzenê, remenê'. Min zî bawer nêkerdîbi. Inkey şîma meraq kenê. Zedê meraq mekerenê. No cinawirî Behra Wane nîyo, nê zî goliko di sarre yo. Ez no ecebîkî şîma rê parê bikerê.

No çîyo verbiçim, şenber zî nîyo. No çî yew hunerî camerekê kurd o. No nuştox Hawar Net de nuseno. Nuştox metna xo bi nameyê "Kurd benî Tirk, Tirk zî benî Kurd" de înehewa nuseno. "Di herûniya Rojhelato Miyanê de nişteciyê verîni kurd î, ya ê qedîmî yê, şarê tiya ya mûhîm kurd ê. Ziwanê kurmancî zî ziwanê ko qedîm o. La çî hef ke ziwanê ey zî û mileta ey zî, na herûniye de ameya qedexekerdiş. Lete bîyî. Çîn benê. No ziwan anehewayo ke bi desan lehçeyê ey est î. Bi henzar serr tarîxî ey est o. Senî vîni beno? An zî senî yeno vîni kerdine? ..." nuşt o.

Mi tamamî metnî wend. Heqîqeten nuşteki bi rêk û pêk nusîyo. Çêkû û ristayê ey gore qaîdeyê rast-nuştişî sazbiyî. Mi gazincî ey zî maqul dî. La yew hetê ra xeta keno. Malesef xeta giran a. Bi lehçeperestîya xo zerar dano kurdîya qedîm. Nuşteki xo de gûya wayerê kurdî vejîno, la riya keno sîya. O rexne

heq kerdo. Nêzano wa bimuso. Çend peşniyazi:

Yew; Belê kurmancî lehçeya kurdîya. Lehçeya ma ya edebî, ya aktuel û aqademîk, ya bi nîfûz û bi gerxêl kurmancîya. La kurdî tena kurmancî nîyê. Ez xover ro nênu-sena. Kerem bikerê ma têderê kitabî ma o qedîm û o tarîxî biewnê, ma Şerefname biewne. Şerefxanê Bedlîsî derheqe lehçeyanê kurdî panc seserr verê ma dano musnayîş. Wexta lehçeyanê kurdî tesnîf keno, bi na rista despêkeno. "Cemat û qebile kurd, bi ziwan, tore û rewşa xoya cematî benê çar bir. Bira yewî wîne kurmancî, bira diyîne lorî, bira hîrêmîne kelhûrî ya çarîne goranî ya" hûmaritbi. Ez to rê 'tarîxî xo biwanê' vana.

Di; nuştox, eger bizanabîyayîş na xeta kerda, ancex 'çi guneyo' yenê vatiş. Seserra zanyarî de îdeyê bêbingehî û bêdelîl, îdeyê bêesil êdî pere nêkene. Bovlatî xo kerda. Zi-

wanê kurdî înahewa tesnîfkerdiş zî şaşîya. Ewro luksa kesî çîna ke kurdî qedîm bikerê tewran. Mavajê ke ez xo bi xo vajî, ziwanê kurdî, gore tewanê lehçeya kirdkî ya. Gore nerî û mêtî lurkî ya. Gore ergativî zî soranî ya. Çîyo anehewa beno! Senî qeubul bena! Yew ziwan bi lehçeyan xo beno bexçe gulan. Her kurd bîyo bilbil, bîyo aşiqî na gul. Wanenê ha wanenê. La nuştoxê ma nêzano çî nuşt o. Wa êdî her kes nê bexçe gulan bivîno!

Hîrê; Lehçeya ziwanê kurdî ra kirdkî vîni bena. Unesco rapor kerda. Her hetê ra kurdî roj bi roj dejenere bena. No nuştoxî ma, ten-gasîya kurdîya xo, qet xo rê dert nêkerda. Tirkî rê bermeno. Vano tirkî çî ra dejenere bena. Ez vajê se? Vate verênan ma est ê. Çi heyf ke 'Qutwerî ma, hakkerê şarê' zaf ê. Eger no nuştox şikyeno verê wa 'hakkerê' xo bibo. Bade şikeno wa ziwanê hemê miletan bi xelisno...

Sadax

Xoser Welat

xoserwelat@gmail.com

Taksîm û AKP

Hêzêy ke desthelatdariya dinya kenê projeyêy xo êy se serre, êy di derbarê Rochelatê Miyanênî de vûrnay. Ney vûrnayîşî ro ser rewşa Tirkîya bandorêka girane viraşte. Wayir stratejîyan waştê di ney projeyî de Tirkîya bi goreyê xo bi kar biyarê û Erdogan xirna.

Di serra 2012'ine de Têgêrayîşê Azadiya Şarê kurdî tekoşîna xo resna astêka zaf berze. Seba ke di şexsê kurdanê Sûriya de Têgêrayîşê Rizgarîye têk bero kam cayî de çeteyêy ke wayirê xo rê nêbiyê reyde kewt mîyanê têkilîyan. Çimsûriya AKP ye resa astêka hinayine ke wayir projeyî zî matmende verday. Labelê hesaban nêgirewt û AKP ye gama ke ro xo arqelya ke tenê ya. Stratejîyoke xo rê ronabi di demêkê zaf kilmî de têk şî. Bi hemleyoke dest pê kerd bi, Têgêrayîşê Projeyê Serokatî, tu rayirêka Erdoganî çîna bî, na ravêreyî dest pê kerd. Çareserkerdişê persgiraya kurde, ameyîşê demokrasîyêkê rêkûpêkî yo. La bi raştî hewceyîya AKP ye bi demokrasîyî çîn ya. Zey koro ke espice biqefelno ey û cemeetî, dim bi desan serran ra destsardariye depîştâ. Gelo no wextê demokrasîyî yo?

Ke di Kurdistan de şer ame vinder-tene, serekwezîrî vayê/hewayê aştiye zî girewt xo pey û fermanîy varnay. Dêrd û kulêy şaranê Tirkîya ke bi vatişanê ciyawazîya kurdan dabîy vindarnayîş ber bîy. Qewemyayîşê Teqşîmî bi mene û giredayeyê ey heme şaristanîy bîy qadêy serrewedartişîy. Erdoganî îman bi Rebbê Mûsayî ard ke, demokrasî bi goreyê ey nîyo. Di şewêke de bi dest-birakê xo Esed.

Şaro ke hîris serrey peyênan temaşeyê zilmê dewlete ro ser kurdan kerd, bi mexdûrê zilmî. Nika Erdogan hina vano; 'Min heta nika bi tersê ciyawazîya kurdan no şar xapênayê û idare kerdene. Nika kurdan zî şerrî ra fek verada. Ke neyar çîna bo şar nêyeno xapênayîş û demokrasîyî wazeno. Demokrasî bêro destsardarî, îxtidar şîno.' De vacê şîma Erdogan bê, şîma do aşti biwazê?

Rayîre, ze ke Serekê Şarê Kurdî nişan daya tekoşîna demokratike. Bi leze, bi rêkûpêk û bi rayvistîniya heme şaranê Tirkîya.

Yewiteyeke bi hêz do bivejyo meydan!

Konferansa Amedî ya Kurdistanî ra pey, 29-30'ê ney aşmî de Ewropa de zî eynî mijarî de konferans pêk bero. Hevsereka YCSî Esra Demîr ard ziwan ke konferansî do yewiteya kurdan daha zî xurt bikerê

Selma AKKAYA / PARÎS

Konferansa Demokrasi û Aştiya Şaran ya Brukselî do 29-30 Hezîrana 2013 de bivirazyo. Verî ney konferansî 2 konferansên bîn ra yew Tirkîya Enqereyî de ya bîn zî Kurdistana Amedî de virazyo. Ya 3 zî do Ewropayî de bivirazyo. Hevsereka Yewiteya Cenîyên Sosyalîst (YCS) Esra Demîr ard ziwan ke Konferans yewiteyeke bi hez do bivejo meydanî.

Derheqê mijarên ke Konferansa Demokrasi û Aştiya Şaran de bêre niqaşkedişî ra, hevsereka YCSî Esra Demîr ard ziwan ke, mijarên herî muhîmîy problemên ke Kurdistanî de yenê cuyayîş, problemên ke Rojhilata Miyanin de danê cuyayîş, problemên ke Ewropayî de koçberîy de yenê cuyayîşî ser de çareserî bêre niqaşkerdiş. Hetê bînî ra zî ard vîr ke bi tey bet zî mijara înan zî cenîyên cuyenê û têkoşîna azadbîyîşê cenîyî danê ser de çareserîy çiçiyê ra hadreyeyên xo ard ziwan.

Demîr wina devam kerd: "Konferans heme kesên dinyayî de, kerdê kesêbîn, geno xo miyan. Verî zî Enqere û Amedî de zî beşên konferansî ameybîy viraştîş û wîrdin zî zaf muhîm bîy. Ma bawer kenêy ke do encama yewiteyeke zaf gird bivejyo meydanî."

Mijar polîtîkaya dinyayî yo Bedewameya qiseyên xo de ard vîr ke mijarên ke estêy; polîtîkayên YE, DYA û yewibîyîşên bîn ke civatan wazenê goreya xo teşe bikerê ser de bivinderê. Nêy probleman de têkoşîna cenîyên ke wazenê dinyayî de azad bicuyê ser de zî bêro vindertiş. Hetê bînî ra polîtîkay Tirkîyayî ke zirar danê şaran ser de zî bêro vindertiş.

Çareserîya cenîyan zî esto Demîrî ard mijara ke înan alaqe keno ser de zî ard vîr ke, cenîyê Ewropayî de bi halê koçberî cuyenê û xebatên xo kenêy heme mijarên înan o û wina devam kerd: "Semedên ke cenîya Tirkîyayî ra koç kerdê û ameyê Ewropayî û şert û mercên xirab de cuyenê daha weş bikerê ra têkoşîna ma devam keno. Armanca ma o yo ke ma xo daha zêd bi rêxistin bikerê û birêsê rêxistinên netewên bînan û çareserî azadbîyîşê cenîyan ra bivîne. Ma wazenê ke cenîya miyan de mezgê rexistinbîyîşê azadîyî bi daha zaf bi ca bikerê û bi pergaleke rayîra biberê. Semedê probleman heme bêrêxistinbîyîş o. Konferansên wina semedê ma û şarên ke kerdê, ebînan ra ze aw û nan derman o. Ma bawer kenêy ke do çarçeweya çareserîya probleman Ewropayî de gamên muhîm bêre eştiş."

Siyasetmedarîy wa veradê
Demîrî derheqê peroyinê çerçe-

woya Konferansên ke ameyê viraştîş û do bêre viraştîşî de zî qal kerd û ard ziwan ke armanca konferansan, yewiteya kurdan de gamên zaf muhîm ameyê eştiş û wina domna: "Semedê ma kurdan nêy konferansî ze aw û nan muhîm o û yewiteya ma û dinyayî do daha zî perçîn bikerê. Feqet ma vînenê ke dewletîy wazenê ke ney ravêreyeyî sabote bikerê. Çimkî ma bi çimanê xo vînenê ke se kenêy. Ma Tirkîyayî mijara çareserî de samîmî nêvînenê. Lazimo ke heme siyasetmedarên kurd serbest bêre veradayîş. Hewna zî wazeno ke qirkedişan bivirazo. Hetê bînî ra virazyayîşê berxodana paka Gezî esto û gere medim pey goş mekero."

Amayîşê konferansî ser de zî wina vat û qedîna: "Armanca ma oyo ke yewiteya heme netewan ra konferansa ma bibo wesîleya yewitey miyan de hereket bikerê. hedefa ma o yo. Lazimo ke heme kesîy netewîy bi reng û vengê xo bin boneke de bêre pêhet."

Jiyan

Nesrîn Orak

oraknesrin@gmail.com

Tecawizkaran pawenê!

Tecîz û tecawiz her serr dinya de bena zed. Çimkî dewlete û dewletîy tecawizkaran pawena û pawenê. Dinya de 3 cenîy ra yew ya maruzî tecawiz manenê û ya zî maruzî tacîzî benê. Çewligî de 2 serr verocî E.A. hetî 8 lejkerî ra ameyê tecawizkerdiş E.A. û dima ra dewlete 8 lejker zî serbest veredayê. Çimkî dewleta Tirkîya ceza nêdana sûcdarên bi ney tewrî. Ema ma kes zî no serbestkedişa tecawizkaran qebûl nêkenê. Şarê Çewligî heme vejîyayî teber wayirê E.A. vejîyayê dima ra heme kesan piya venge xo kerdê berz tecawizkaran şermezar kerdîy. Kurdistanî de yew gede kera biherzî se polêsan 20 serr ceza danê ey kesan, ema 8 lejkeran tecewize yew cenîya 16 serrî kerdêy û serbest veredayê. Ma yew zî no sistema bêdeletî qebûl nêkenê. Gere ey tecewizkarîy bêre ceza-kerdiş ke edelat cayê xo bivîno û verê tacîz û tecawizên ke bibêy bigo. Kesên kê kuçeyan de qeyrenî azadîya cenîya û ya xo gerenî. Dewlete heme kesên kê aşî û demokrasi waştîy eştiy zîndanî. Hetê bînî ra zî yên ke civatî bi her hawayî xirabe kenêy ra kesên tecawiz kenê zî, dewleta Tirkîya ey kesan serbest veredana. No senî edelet a? Hukûmeta AKP her tim vana ma dîndar yew partî yê! Ema semedê tecawizê E.A. û yên verî bi ney hawayî bîyê ra ceza nêdana. Seba çina bê veng a? Semedê çina no welatî de her serr tecawizîy benêy zed? Nika çapemenîya Tirkîya bêvengeya, qala tecawizê E.A. qet behs nekenê. Ema çapemenîya sosyalî de tecawizê E.A. bi vila heme welatî Kurdistanî de pê çalakîyan tecawizê E.A. şermezar kerdîy. Dewlete û çapemenîya Tirkîya seba çina ey tecawiz nêmojenêy? Sûcdaran pawenî û kesên ke seba edeletî têkoşîn kenê heme eşti zîndanî.

AZADIYA WELAT
Zozan Basın - Yayın Adına
İmtiyaz Sahibi
Halime PARLAK
Yazı İşleri Müdürü
Aydn ATAR
Yönetim Yeri:
Diclekent Bulvarı
Termil Apt. Kat:3 No:9
Kayapınar / DİYARBAKIR
İdare Tel: 0 (412) 251 38 88
Yayın (Weşan)
TEL: 0 (412) 237 48 90-91
Fax: 0 (412) 237 48 89
Baskı (ÇAP):

Senbol: Gün Matbaacılık, Reklam,
Film, Basım, Yayın,
Tan. San. Tic. Ltd. Şti.
Telsizler Mevkii Beyoğlu Mah.
Akasya Sok. No: 23/A
Küçükçekmece / İSTANBUL
Tel: 0 (212) 580 63 81
Edene: Arslan Güneydoğu
Gazetecilik, Matbaacılık, Kağıtçılık Yeni
Doğan Mah. 2108 Sok. No:13/A
Yüreğir / ADANA
Tel: 0 (322) 346 03 71-72
Genel Dağıtım:
Türkuvaz Dağıtım Pazarlama

'Şarî dawetê seferbereya Rojawan kenî'

Şaredara qeza Mêrdînî Nuseybînî Ayşe Gokkan ard vîr ke her roj ravêreno lazimeyên Rojawan daha zî zêd beno. Ney semedî ra zî veng heme kesan day ke wa ze seferberî hetkarî beşrawê.

Şaredarî ard ziwan ke her ke şino lazimey zaf benê. Ney semedî ra zî lazimo ke heme kesîy ze seferberî beşdarê hetkarêyî bibêy. Şaredarî rayna ard vîr ke 2 aşman ra zafêrey o ke kampanya domyeno.

Her roja çarşemeyî alav û werdên ke hetkarîyan ze ardim şirawito ma şirawenê Rojawanî û dewam kerd:

"Her roj ravêreno Qamişlo beno ze kampa multecîyan. Na gam Qamişlo de 1 mîlyon kesîy cuyenê. Ma veng danê şaredarîyan û kesên ke rewşa înan weş o, lazimo ke ardikerdişê Qamişlo zêd bibo."

Şaredar û şarên histîyar veng danê ke wa hetkarî daha zî zêd bibo. Çimkî hintayê ke eyseno şerê Rojawanî her ke şino gur beno û lazimeyên înan zî zaf zêdîyenê.

Ma vîra mekerê ke şerî de tenê xo pawitiş esto. Virastişê amûrên werdîy û tewrên bînan bibo zî zaf tayn o û qîmê Rojawanî nêkenê.

Şar qereqolan nêwazeno

Herêma Wanî de wazenê ke qereqolên newe bivirazê. Şar bi seyan wesayitên xo semedê viraştîşê qereqolan protesto bikerê ra qeza Payizava (Gurpinar) de geyray. Şar şî verê Qereqola Aksîn (Oguldami) de çalakîya ronîştîşî pêk ard. Şarî duruşmeyên ze; 'Bijî Serek Apo.', 'PKK şar û şar tîyayo.', 'Îmralî ra hezar silom.' Qîray.

Herîşê konê çareserî kerdîy

Konê ke bin banê DOKHî de xoapeyaontişê gerîlayên HPGî temaşe bikerê û problemên ke bivejyê ra mudahale bikerê ra bajaroka Balveren de lejkeran êriş kerd bi. Semedê ke ney herîşî protesto bikerê ra şar amey pêhet. Şarî hureynîya poster û pankartên ke lejkeran berdîbîy de posterê Serekê Şarê Kurd Abdullah Ocalanî û qadroyên sifteyin ra yê Mahsun Korkmazî (Agît) daliqnay. Pey ra zî bi endama PMA BDPî Rabîa Tekas dazanayîşeke da.

Qampanay azadiya Ocalanî hîra beno

Qampanaya Serekê Şarê Kurd Abdullah Ocalan azad bibo ra arêkerdişê destnîşana her ke şino hîra beno. Kampanya Ewropayî de dabi destpêkerdiş û na gam zî heme cayên ke kurdîy tede ronîşenê de vila bîyo. hinî bîyo ke heta dewan

de zî kampanya resayo û şar semedê azadiy rêberê xo desnîşanên xo erzenê kaxizan ser û wazenê ke rayberê înan derhel azad bibo.

Kampanay başûrê Kurdistanî şaristanê Duhok de zî dest pê kerdo.

Tirkî nêzanê muayane zî çîno!

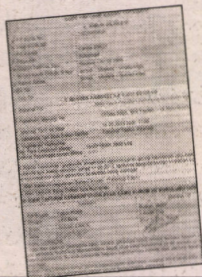
Dilşah Sonmez koçê İzmirî kerda. Semedê ke tirkî nêzanaya sifte doxtorî heqaret bi ay kerda û vato: "Tu 10 serrê ke tîyayê tirkî nêmusaya. Ti zana ziwanê xo bidê muyanekerdişî ema nêzana tirkî bimûsa." Û dermankerdişê ay nîme de birnayo. Serhakîmeya nêweşxaneyî Dr. Esra Aladag ard ziwan ke çîyeke wina nîno qebûlkerdiş.

Merdimîy bi ziwan û netewan gere meyrê ciyakerdiş. Doxtoran siwendê Hîpokratî wendo û ard vîr ke do çi çî îcap bibo bikerê.

AKP qirkerdişê xo bi pera belî keno

AKPê semedê ke qirkerdişê Roboskê meyro qisekerdiş û potên ay nêvejyê teber ra her neferê ke beşdarê çalakîya protestokerdişî ya qirkerdişê Roboskê viraştî ra, fermanarê qereqolîy her yew kesî ra 3 hezar ceza birnayo.

Serdozgeriya Komarî ya Şîmexî her kesê beşdarê vîrardişê Roboskê bîyê ra 3 hezar TL ceza peryan birna.

Roboskê de 34 gedeyêy kurdan dema ke bezîrganeya sînorî kerdê bi destê teyarên şer yê Tirkîyayî ra amey bombêkerdi..

Erdogan ya xo ra nîno war!

Hinî eyseno ke Erdogan semedê ke şerê Tirkîyayî ya xomîyanin de esto gur bikero. Erdogan ard ziwan ke do destê polêsan daha zî bi qiwet bikero. Nêvano ke ez vatişên şaran bikerî ke wa adir tefîniyo. Bi kerdişên xo hinî eyseno ke pifê adirî keno û koliyan erzeno adirê ke esto ser.

Erdoganî hetê bîni ra zî ard ziwan ke kesê ke Parka Gezî de çalakî kenêy piyon û provaqator êy. Û dijî înan do hêza polêsan daha zî gur bikero ke daha weş bi şaran ra şer bikerê.

Silîfan de rojên kultur û hunerî dest pê kenêy

Silîfan de bin banê Merkeza Kulturî ya Zembîlfirojî de bi şîara; "Ma pîya xozaya weş û huner û demokrasîyî de bêrê pêhet" rojên kultur û hunerî dest pê keno.

Komele şaheyî bonê xo de virazena. Semedê ke bernameyî eşkera bikerê ra dazanayîş da û kombîyayîş viraşt. Goreya bernameyî do 40 rojan geşeya îna dewam bikero. Hetê bîni ra zî do 7 dewan bigo xo miyan.

Komunîstê Kurdistanî;

Sîpan

Sîpan Aras serra 1983 de şarçeyê Amedî Licê dewa Derqamî ra yo. Wendişî ra zaf hes kerdê. Zanîngeh terikan û waştîşê dilê xo dim de ard ca. Şî koyên azad û têkoşîna jan û kulên netewa xo bido ra dil weş bi

NAVENDA XEBERAN / AMED

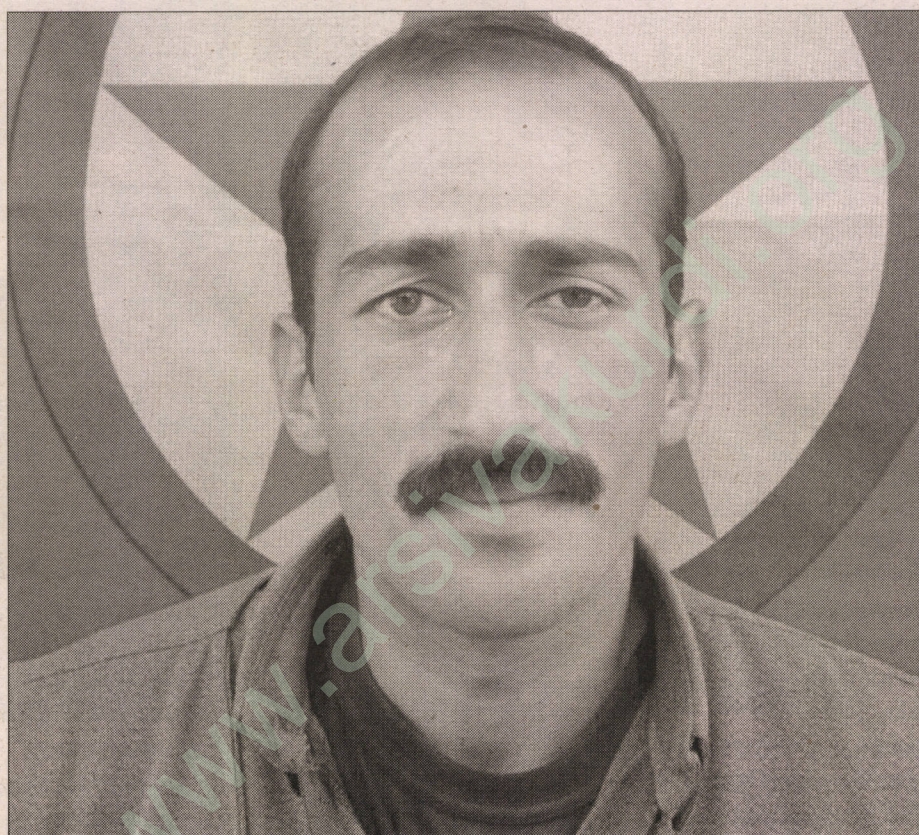
Her gerîlayê PKKî bi cuyayîşeke teybet o. Lazimo ke ma hemeyan ser de bivinderê û teybetey înan bunuşnê. Mîyanê gerîlayên ke cuyayîşê xo vinî kerdê ra yew zî Ozgur Daghan o. Ma hintayê ke cuyayîşê ey ser de cigeyrayîşiy kerd û ma der û dorme malbata ey ra persa û bi kilmey wina vatîy.

Ozgur Daghan, bi nameyê xo yo azad Sîpan Aras serra 1983 de şarçeyê Amedî Licê ra girêdaye dewa Derqamî de ame dinyaye. Sîpan pîlê qijanê Gulistan û mehmed Nesihî yo. Malbata Sîpanî Malbatêka hişmend û welatparêz a cokra nameyê lacê xo Ozgur pana yo. Qicîtiya Sîpanî de malbata ey keyeyê xo anê şaristanê Amedî. Sîpan di şaristanê Amedî taxa Şehîtlîxî de pîl beno. Qicîtiya xo de zî tutêko zanaye, bêveng, aqilmend û zaf giran bi. Hevalanê xo ra zaf heskerdê. Embazanê xo reyde tim kuçe û mezelanê Şehîtlîxî de helan kaykerdene. Helanê înan şerî ser o bi.

Ey deyrên gerîlayan hes kerdê

Qicanê ê wextan deyrê erebeskî goştarî kerdene la goşê Sîpanî tim deyrê şoreşan ser o bîy. Sîpan qicîtiya xo de dest bi wendişê pirtûkan kerd bi. Keyeyê înan de şoreşa cîhane û kurdan ser o zaf pirtûkî estbîy. Hîn 5-6 serre bi helbestanê Pablo Nerûdayî bi ezber zanayêne. Tim embazanê xo rê marş û şoreşa netewîye ser helbestî wendêne. Sîpan qicîtiya xo de zî sey mîltanêk cuyayêne. Serra 1993' yî de Sîpan hîn des serre bi. Di xalzayê ey şîbî koyan. Sîpanî tim cuyayîşê înan meraq kerdene. Yew datê ey zî ê wextan de semedê têkilîya Têgêrayîşê Têkoşîna Neteweya Kurdistanî ra amebi tepîştîş. Sîpan qicîtiya xo de girtîgehan de pîl bîbi.

Bi nameyê Cihan Lacêk xalê Sîpanî estbi. Lajêko zaf zanaye û welatparêz bi. Pêrinê malbata ci ey ra zaf heskerdê. Çi heyf ke, kewtbi pencê nêweşîyêka girane. Cihanî deyra "Sîpanê Xelatê" ra zaf heskerdene û tim a deyre goştarî kerdene. Sîpan zî tesîrê na deyre de mendibi. Coka wexto ke xo resnabi koyanê azadan nameyê xo kerd bi Sîpan. Xalê ey zî bi nameyê Sîpanî koyanê we-

latî pawitêne. Nê semedî ra zî nê nameyî ra heskerdene. Cihan 1995 de resa rehma homayî la deyra ey, ko bi ko gêraye. Serra 1998 de zî lacê xalê Sîpanî, Ferhat koyanê Dersimî de şehît kewt. Şahadeta ey ciwananê malbate, bi taybetî zî Sîpanî ser de tesîr kerd bi.

Mezgê ey de tim sosyalîzm û komînîzm estbi, la netewebîyayîşê kurdan ser o zî zaf fikiryayêne. Serranê 1999-2000 de Sîpanî hin dest bi tekoşîne kerde. O û hevalê ey tim şîyêne keyeyanê yewbînan, pirtûkî wendêne, nîqaşî kerdêne, deyrî goştarî kerdêne û kayê şanoyan viraştêne. Yew deqa bêkar, bêgure nêvindertê. Tim gêrayê, herkesî rê behsê, serokatî, sosyalîzmî, Mazlûm Dogan, Kemal Pîr, têkoşêrên û têkoşîna Kurdistanî... kerdene.

Wendişê pirtûkan ra hes kerdê

Mabênê serranê 2001-2002 de bi nameyê "Nujîyan" kowarêke hedre kerdibi û mabênê embazanê xo de vila kerdene. La ê wextan de her çî qedexe

bi, bi konsîratorî karê xo kerdene. Sîpan mîyanê a kome de beşa pirtukxaneyî de bi. Herkesî rê pirtûkî vila kerdene û vatêne gere şima biwanî ma tersanê ey ra ver zaf pirtûkî wendibi. Wexto ke pirtûkêk bidayêne yewî hewte nêvîyartêne ameyene û ê pirtûkan ser o persî persayêne. Vatêne qala nê pirtûkî mi rê bikêne û wexto ke pirtûk nêameyêne wendiş hêrs bîyêne. Cuyayîşê xo de zaf qîmet dayêne herkesî. Wexto ke yew hevalê xo vînayêne zereyê çimê ey huyayêne. Yariye ra zaf hes kerdene kê pê yariyanê ey zaf huyayêne. Wexto ke yew yarî kerdene, kê verê cû fehm nêkerdene, yariye ra dim, ma fikiryayêne û hema fehm kerdene. Zaf çîy bi vatîşê ey ameyêne ferqkerdişî.

Dicleyê de elektirik wendê...

Serra 2003 de dest bi zanîngehî kerd. Zanîngeha Dicle de Beşa Elektrikî wendê. Bi goreyê fikirê Sîpanî zanîngehe amûrêk tekoşîne bî û hetê rêxistin kerdişî de rolê zanîngehan zaf muhîm

Veja koyên azad...

Ko beno azad semedo ke beno Sîpan, beno heval, cuyî virazîyênê serê koyan ra. Hîrê serrî koyanê Bazune yê Kurdistanî de maneno. Embazê ey Sîpanî ra zaf hes kenî, pira ke behsa komunuzmî keno cira vanê "Komunîst Sîpan". Cayo ke Sîpan tede beno ê cayî de şênayî virazîyena. Sîpan hîrê serran ra dima başûrî ra rayerê xo açameno welatê xo ser. Yeno cayo ke xo şinasnayo. Şino Dersimê Seyît Rizayan, koyê Dersim Sîpenê Xemehenî dima beno fermandarê Behra Sîyaye. Koyanê berzan de zaf zehmetî vînenê. A roja sîyaye, 21 Hezîrane 2010 de mabênê Erzîngan û Gumuşxaneyî de warê Kemal Pîrî, Kelkîî de Leşkerê Romî dest pê operasyonêko pîlî kenê û Sîpan a roja tarî de şehît keweno. Daran ra pelêk nêleqayêne. Faşîstî, Sîpanî bi wehşîtiye qetl kenî, mird nebenî îşkence bi tirmê ey kenî. Sîpan se Hemzeyê Kurdan. Sey veşayîşê dewanê xo veşeno, sey parçebîyayîşê Kurdistanî yeno parçekerdişî.

bi. Zaf kesî şinasnaybî û înan antibî mîyanê têkoşîne. Hinî şaristanî ey mird nêkerdene. Zereyê Sîpanî de volkanêko pîl estbi. Waştêne bişero serê koyan, dest bi çekî bikero û têkoşîna xo wina dewam bikero. Sîpan û di embazê ey biryara xo danê û şinê resenê koyanê azadan ê Kurdistanî. Hetêk ra xemgîn bi semedo ke embazanê xo ra qereffiyayêne, hetek ra zî zerweşbi semedo ke xo resnabi koyanê deyran. Sey yew laserî bi Sîpan. Ê ser o qalkerdiş zehmet o, pênuşî nêşkenê ey binusê, heme vateyî derheqê ey de lal benî. Sîpan cuyayîşêko. Nika warê qicîtiya xo, Goristanê Şehîtlîkî de rakeweno. O û embazê ey, Ferhat Laser, Felat Mahîr, Cîlo, Mazlûm, Pîr Alî, Serxwebûn, Rizgar, Armanc, Harûn, Numan, Demhat bîy estareyê asmênan beriqiyênê û bi heme şehîdanê Kurdistanî reyde şewq danê rayîrê ma. Armancanê pîlan ser o merdiş merg nîyo newe ra bîyayîşo. Şarê kurd zano ke şehîtên înan nêmirenê.

Zeynep Kinaci semedê bersiv bido despoteya sîstema gemarine cayê xo kerd pêtalê adirî û besiveke zaf tûnd, bi vate û bi rûmet da... Ay her tim waştîşên civata xo vero bibo

■ Arêkerdax: Mamoste Silêman

Zeynep Kinaci (10 Tebaxe 1972-30 Hezîrane 1996), dewa Meletî Elmalî de ameya dinya. Lîseya Meslegî ya Haydapaşayî (Haydarpaşa Sağlık Meslek Lîsesî) qedînaya. Qedînayîşê na lîse ra dima, Nêweşxaneyê Qezayê yê Riha Bîrecîk de dest bi kar kerd. 1990 de dekewta îmtîhanê zanêngehê û Zanîngehê Înonuyî de, qîsmê (beşa) Fakulteyê Perwedeyî qezenc kerd. Na ser o tayinê xo vet Nêweşxaneyê Meletî. Ewta de yew het ra meslegê xo dewam kerdnî, yewna het ra zî wendişê xo dewam kerdnî û Qismê Mişawîrîyeya (şewir-mendiye) Psikolojîkî (Psikolojîk Danişmanlikî) qedînay.

Dima eynê Zanîngeh de, wendekar Alî Atliyî reyra zewijîyaya. Dima zî a û imbazê xo beştarê safanê PKK bîyî. İmbazê ya Alî atli, seba xebata sîvîlî, 1994 de şono Edena, 1995 de yew operasyonê Timanê taybetan lingda xo ra bîrîndar beno.

Azadîya cenî û şarê xo waştê

2007 de Sereka Beledîyaya Dêrsimî Songul Erol Abdîl, 25'ê Teşrîne Rojê Mucadeleyê Miyannetewîyê yê Vera Şîdetê Cinîyan, yew beyanat dana çapemenî, vana ke: "Hegemonyaya camêrdê despotîkî; no sîstemê talan û kedwerdaxî de, se yew rewşa (halo) tebîî û normal hesêbîna. Heme waranê cuyê de, vera cinîyan; teda, tacîz û vera cinîyanê tewîştayan; xeyrê însanî mûameleyî benî. Xususiyet û fazîletê merdimanî vîni (vîndî) kerdî. Nê mehloqê; vera cinîyan (cenîyan), no xeyrî merdimanî mûamele, xo rê se yew heqo tebîî veynenî. Heyan ke, nê merdimî despotîkî, nê şertanê nêbeyan hedre kenî û heyan ke tayê merdimî zî vera nê şertanê nêbeyan, bêveng bimanî; mucadeleyê azadîya cinîyan dewam keno. Yew sey wayanê Mîrabalan, Besîya Dêrsimîje, Semayan, Zîlanan..."

Zîlan sîstemî bombe kerd

2011 de Sûrê Amed de, Komela Hemwelatîyo Azadî ver de, wekîla İstanbulî Sabahat Tuncel, beyanatê xo yê çapemenî de vat ke: "Zîlan, seba hereketê azadî, yew nameyo zaf muhîm o. Zîlan, tena vera sîstemî, bomba nêteqaya, vera sîstemê hegemonyaya (serdestanê) yê camêrdan,

Zîlan rûmet a

mucadeleyê cinîyan de yew hemleyo muhîm kerd. Tena Zîlan nê, wexto ke, ma tarîxê hereketê azadî ra biewnî, bi hezaran şehîdê ma estî. Nê hîris serran miyan de, bi des hezaran ciwananê ma, heyatê xo vîni kerd. Nê ciwanan miyan de, bi hezaran cinîyê estî. Ancax hima zî rayîrê ma esto.

Wayîrê sozê xo bi

Zîlan (Zeynep Kinaci), ganê xo visto orte. Vera sîstemî kerdişên înan ra besif biryara întaiharî ruhê xo de bi ca kerbi. Ay waştîşê dilê xo ard ca û dilê şarê xo de cayê xo girewta. Bedenê xo bomba kerd û teqaya. Ma mucadeleyê ya mucadeleyê xo veynenî. Çi heyf ke, no sîstemê camêrdey xo pawito û no dem de zî xo tekrar keno. Yew het ra veyve (vêke) vistirîy ra, vistirî veyve ra, veyve gorima xo ra hes nêkena. Ma

cinîy, ma wexto ke xo ra hes bikî (bikerî), ma yewbînan (yewnan) ra hes bikî (bikerî), ay wext ma vera camêrdanê serdestan, hina bi hêz û wayîrê sozî benî."

Her hedîse, ganî şertanê xo de, bi objektîf, çiman ra bêro vernayîş. Çi heyf ke,

cinîyê kurdan, zaf şertanê giranan de, ciwîyênî. Yew het ra hetê sîstemî ra heqê înan yo netewî û cinsî bin payan beno. Yewna het ra mêrde û birayê xo û camêrdanî bînan ra teda (tehdâ) veynenî. Yewna het ra hem hetê sîstemî ra, hem zî hetê mêrde û camêrdanê bînan ra keda cinîyan wirêna. Semedo ke cinîyê kurdan zaf zilm veynenî; mucadeleyê înan zî goreyê nê zilmî pîl o.

Evta de ez wazena ke, nê tewir hedîseyan ra yew ders bigêrîyo, meseleya cinîyan çareser bibo. Ez bi

Têkoşera bê ters

Zeynep Kinaci 1996 de, bi hîris kîlo maddeyê teqnayîşê, merkezî Dêrsimî de, merasimê bêraqe de, çalakîya întixarî kerd. No teqnayîş de, hewt leşkeran heyatê vîni kerd. 29 leşkerî zî bîrîndar bîyî. No hedîse ra dima, MED TV de, qeydê vengê ya (ja) weşan bîyo.

No qeydê vengê xo de vat ke; "Ez seba azadîya kurdan û heqanê merdiman, na çalakî kena. Ez na çalakî de, şarê xo ra mûral û hêz gêna û şona dişmenî ser. Ez na çalakî qaydê Partîya xo, qaydê Serek Apoyî û imbazanê xo yê şerwanan pratîze kena. Ez veynda (vengda) heme dinya dana. Hinê vengê ma bieşnavî, çimanê xo biakî."

xo wazena ke hinê meseleya kurdan hal bibo, hinê ne cinî, ne zî camêrdî zeh bibî. Xo ra wexto ke, Tirkîya de, yew sîstemo dekratîk awan bibo, hem meseleya kurdan, hem zî yê cinîyan û kedkaran hal bena.

Deyra kalaşnîkofî

Kalaşnîkof xora seba ebûrê kîştîşî ameyo karerdîş. Rojda û Şayîr seba bawkanê xo yê bamêrî bikişê, çalakîyêke virazenê, planê înan heta peynî şino sere la kîştîşê bawkanê xo de ser nêkewnê

EVDILA QASAN

Romanê Denîz Gunduzî bi nameyê 'Kalaşnîkof' emserr di weşanxaneyê Vateyî de ame weşanayîş. No roman, romanê nûser ê hîrêyîn o.

Nûserî nê romanî xo de şeweyêkê newecûyên (nûjen) kar ardo. Bare (mijar) sey romanê bînan (Kilama Pepûgî, Soro) persgiraya kurdan o. La eke kê heme hîrêyî romanê nûserî bidê têver kê eşkenê vacê ke, nûserî her romanê xo de asta nûserî xo berz kerdo, nê romanê xo yê peyên de xo risnayo romannûştîşê dinyaye.

Roman bi nameyê tewirê yew tîfingî name biyo. Mihail Kalaşnîkof yew tîfing afirnayo, nameyê ey zî kerdo 'Kalaşnîkof'. Xora gama ke kê bala xo danê nameyê pirtûkî verê heme çiyân çekûya 'mergî' yena kê vîrî.

Gama kê pirtûkî zî wanenê kê biyeranê mergî gêrenî. La wexto ke kê wandîşê xo qedênenê. Ay wext heme persê kê versivanê xo vênênê. Kalaşnîkof xora seba ebûrê kîştîşî ameyo karerdîş.

Rojda û Şayîr seba bawkanê xo yê bamêrî bikişê, çalakîyêke virazenê, planê înan heta peynî şino sere la kîştîşê bawkanê xo de ser nêkewnê.

Nûser dest bi nûştîşê yew deyra neweyên keno, na deyra Şayîr her tim Rojda rê vano. Sey çiyêkê wicdanî tay çî ey nêrehet kenê, ê zî serviyarteyê rocanê verênan ê.

Bi enewayî reyde wazeno xo û miyanê xo asan biko, hetê semedî ra wandoxanê xo qanih keno: "Bi no hewa ez balişnaya nerme ya ewroyî ra sereyê xo darnena we û nîyadana xo yo ke, mi xo pey de verdayo û zerrîya mi bena têra." (Rîpela - 13)

Vacêroxê (vebijêr) nê romanî xo de di miyanê mêrdiman de nê corê mêrdiman de sewbîna Planete (gêrestêrk) de ciwiyeno. Planeta înan bê wext û bê mekan a.

Seba ke planeta xo de teberê vurîyayîşê fezayî de, teberê vurîyayîşê wextî de yew binke (bingeh) bironê, di miyanê cigêrayîşan de yê. Medenîyeta de muzeya heme çiyân esta, planetanê bînan ra çiyêko yeno kê vîr heme çî pêser kenê.

Seba biyeranê înan, biyeyîşê înan baş fehm bikerê sîmilasyon virazenê, bi nê raybazî reyde qewimiyayîşan weş fehm kenê. Vacêroxê romanî zî nê planetijan ra yew o. Vacêrox û embazê xo yew roce termê Rojda û Şayîrî di miyanê cemedî de vênênê. Destê înan de zî Kalaşnîkof esto. No çî bala înan anceno.

Nûser seba şeweyê romanî her beşan de sîmilasyon viraşt, bi leteyanê (Dimçik, lufîye, mekanîzma, nişangeh, linge) kalaşnîkofî name kerdo. Her lete bi helbesta xo reyde est o, helbestî zî bi newayanê deyra ameyê îştakerdîş.

Nûserî derheqê no tewir raybazî eşkere kerdo wandoxanê xo ra enewa vato: "Seba fehmkerdîşê pirtûkî (rîpela 20'ine de) "Ma do bi ziwano de bîn, bi yew ziwano ke vejîyo teberê demî, nesilyayo ey hîs bikerîme. "Seba raybazê romanî zî di heman rîpele de enewa berdewam kerdo; "Her yew beşê sîmulasyonî do hîsîyatê yew parçeyê ey xo de nişan bido ma ê beşî bi nê hîsîyatî fam bikerîme. "

Bareyê romanî de estûna binkeyî persgiraya kurdanê vakûrî ya. La wext avêrtek o. Bi vateyo bîn her çend kesayetî (Mistê Korî û Îsmê Kerî) tarîxî ra ameyê deynkerdîş zî qewimiyayîşê biyeran di miyanê wextêko avêrtek de vêreno. Bi şexsiyetê Domanî reyde

waşt, zilmo ke şarê ermenîyan serî de ameyo ronayîş biyero ziwan. Doman bi xo xeyal o, têna Rojda û vacêrox ey hesiyenê. Şayîr, Gule û kesê bîn Domanî nêhesiyenê. Doman ' Hagosê

Koyan ' kesêkî şarê ermenî yo.

Sînore demî, hetê demî de vilabeye yo, çike Rojda madalyayê veyê piyê tira qerfinena, vacêroxî ra derg kena. Di madalya de qirê Dêrsime 1938 ameyo nûştîş. La eke pîlbiyeyîşê înan, weybiyeyîşê înan, Rayvistin-biyeyîşê înan bifikirê bi hişmendîya rocanê nikayîn de ciwiyenê.

Nûserî waşt

heyfê zilmê hewtay û heştay serran bi ciwananê nikayînan reyde bigîro. Romanî de siyasetê pergale têk şino la gedeyê şarê yenê kîştîş, zilmkarî rayna înan kîşenê, çike hewtay û heştay serran ra ver heme şarê înan zî kîştîbî.

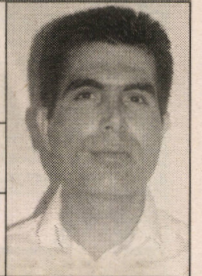
Xora gama ke yew berheme şîrove bikê, ganî şeweyê nûştîşê berheme xo çiman verî ra bigîrê. Nêke do kê heqê aye biwerê. Eke kê nê romanî bi şeweyî nûştîşê ey reyde binîrxnê, nûserî şeweyêko newe goreyê romanî afirnayo, heme çî goreyê mentîqa raybazî kar ardo. Bi efsûnê vaşê Bengî ra hetkarîye (alîkarî) waşt. Şayîr û Rojda zî nê vaşî tehm kerdo ay semedî ra biyerê cuya xo vîr nêkerdê, ê çala hêşê xo de cakerdê. Xora vacêrox zî dekewno bi sîmilasyon reyde dekewno dilqê hengan, vaşê bengî û raray zî beno Rojda.

Tewr peynî de ez eşkena vaca nûser seba tarîxê vîrbiyeyîşan yew deyra baş nûşt. Kê newa û teranê ey heme kîte û çekuyanê rîpelan de vênênê, qirkerdîşê Dêrsime bi awayêkê wêjeyî ameyo pêşanayîş. Ez bawer a ke nê pirtûkî serî de do zaf şîroveyî biyerê kerdiş. Çike pirtûk berhemêka erciyaye ya.

Têgeyrayîş

Zerweş Esnaw

Zerwesesnaw@gmail.com

Rayîro têmîyankewte

Mîyanê şaristanê Amedî de yew serre ra vêşêr enê rayîrê Rihaye viraziyeno. Rayîrê Rihaye serûbin bîyo. Ne hetê rayîrî est o, ne zî erebeyî bizanê ke kam hetî ra bişori. Rayîr tam bîyo têmîyankewte. Heme hetî ra erebeyî yenî. Zaf baldarî zî havil nêkena. Heyanê no rayîr biqedîyo hema zaf mêrdimî ko a dinya bivînî. Cêk no rayîr dest bi viraziyayîşî kerdo a roje ra naşt hewt mêrdimî ganê xo vîni kerdî. Çirê merdî? Semedo ke tedbîr nêameyo girewtîş merdî.

E ma qebl kenî wa rayîrê ma hera bo, xişn bo û modern bo. La guneyê nê hewt kesî çî bi? Bilasebep na dinya ra koç kerdî.

No rayîr rayîro zaf xebitîyaye yo.

Heme tewir erebeyî nê rayîrî de vîyarênî. Dewlete bi leze destê xo bitepişîya ca de nê rayîrî biqedîna. Heyanê key şar qedîyayîşê nê rayîrî bipawo. Rayîrî gege raştkerdîş û tamîratî wazenî. Goreyê plankerdîşê şaristanî rayîrî yenî herakerdîş, peyzajê înan benî û semedê îklîmî ra zî rayîrî xerebe benî. No semedî ra nê xebatan şar normal vînenê. La mergan normal nêvînenê. Însanî çirê bilasebep mirenî. Însanan ra qiyemetin çî est o? Heyf nîyo mirenî.

Dewlete wexto ke şarê xo rê çiyêko baş kena verêverîkan ganî tedbîrê nê gureyan bigêra. Eke tedbîr girewta zî tam nêgîrewta. Tedbîrê xo nêmcet girewta. Coka hende mêrdimî merdî. Vanê ke di, hîrê tenî enê cayê xo ra şîyînî bover qeza vîyarnayî merdî. Se bîyînê ke qezaye ra ver vîyartîşê serênî bibîyînî. Bibîyînî beno ke nê mêrdimî ciwîyayînî.

Tedbîr bigirewtîni erebeyê hende têmîyan nêkewtîni. Heme ca ra erebeyî nêvejiyayînî, kam rayîr şîyîş o, kam rayîr ameyîş o kifş bîyînî. Polo raşt_polo çep, vernî_peynî, şîyîş_ameyîş heme hetî ra heme tewir erebeyî rayîr ser ro vîyarayînî. Nahawa senî erebeyî yewbînan nêginî. Senî qezeyî nêbî!

Cêk vatî hewt kesî nê rayîrî de merdî, ma zaf dejayî û ma zaf xem kerd. Mele dewlete nê mergan ra pey tedbîrêko hol bigêro û inasarin mergî zî hinî nêbî. Eke heme çiy semedê mêrdimî viraziyeno o wext mêrdim sebebê sivikan ra ganî nêmiro.

Mişmişê Meletîyî dinyade namdarê. Seyî ra 80'ê mişmişê dinyayî temîn keno. Erdê Meletî seyî ra 54 çayir û merg, seyî ra 31 erdê ramitey û seyî ra 10'ê şaristanî zî bir o. Kinarê çem û layan bi bexçeyê mişmişan ra girewteyê. Debara şarê Meletî zafana resnayîşê mişmişan ser o yo. Fabrikayê mişmişan de gelek kes xebet-yenê. Ekonomîyî xo payan de tepêşeno.

Warê qeysîyî Meletî yo

Dinyayî de mişmişê Meletî herî namdar o û seyî ra 80 mişmişê dinyayî tîya ra eşrawîyeno. Zaf netewîy Meletî semedê ke çemên ey zaf û xoza musaît o, xora kerdê wargeh û şopên medenîyeta xo verdayê ney demî

AVER PAYIZ

Meletî, rojawanê Herema Serhedî, Beşa Feratî ya corêne de ca gêno. Cîranê şaristanî vakur de Sêwas û Erzingan, başûr de Semsûr, rojawan de Gurgum, rojhelat de Amed û Xarpêt o. Hîrayîya erdanê şaristanî 12.313 m2 yo. Bi goreyê humarîtişê nufusê pêroyî yê 2000'î nufusê şaristanî 457 hezar û 566 kes o. Behre ra berzîya şaristanî 910-950 metre yo. Meletî, binê vakurê koyanê Meletî (Beydagî 2.591) û kişta başûrê deşta Meletî de awan bîyo. Şaristan, semedê depoyê awan yê tabîyan ra binê koyanê berzan de awan bîyo. Şaristan Xarpêtî ra 98 km, Amedî ra 251 km û Sêwasî ra zî 247 km dûrî de yo.

Şiklê rîyê erdê şaristanî, rojawanê başûrî û vakur de ko, mîyan û rojhelatî de zî dûzlong ê. Koyê şaristanî yê serekeyî nê yê: Girê Hasbekî, Koyê Ayrani, Koyê Gole, Koyê Leylekî, Koyê Akça-

babayî, Koyê Bozî, Koyê Begî. Nê koyan de dar û ber zaf kemî yo. Mîyan û rojhelatê şaristanî de bi şiklê xo yê hîrêgoşeyî deşta Meletî ca gêna.

Nameyên kan ke napayê

Meletî yê şaristanan ra yewo ke roja awanbîyayîşê xo ra nata hetê name û awanbîyayîşî ra zaf nêbedilyayo. Wextê Hîtîtan de Meletî bi "Maldîa" name bîyo. Asûran şaristanî ra vato "Melîddû, Melîde, Melîd, Mîlîd, Mîlîdîa". Çimeyanê Urartûyan de zî "Melîtea" yeno vatiş. Çekûya Meletî, yeno fehmkerdiş ke çekûya Hîtîtan a "Melîd" î ra virazyaya û Çekûya Melîdî ziwanê Hîtîtan de yena manayê hingimênî. Kitabeyanê Hîyeroglîfan yê Hîtîtan de şaristanê Meletî bi sere û linga gayêk yeno îfade kerdiş. Coxrafyanasê wextê verênan ra Strabon (V.M. 58 - P.M. 21) Meletîyî tim bi nameyê "Melîtene" ardo ziwan. Strabon qeydanê xo de vano ke, şaristanê Meletîyî bi nameyê "Melîten" Keybanoya Asûran Semîramîse dayo awan kerdiş. Wextê Kalkomîkî ra nata merdimî tîya de ciwîyayê.

Girê Aslantepeyî; Badê cigêrayîşan (cigêrayîşo tewr verên hete Fransizan ra 1932 de hameyo kerdiş) hameyo cakerdiş ke tîya de 27 medenîyeyî ciwîyayê.

Şopa şarên ke ameyê Meletî

Romayîyan serra 81'an de dest bi viraştişê bedenên Meletîyî kerd. Romayîyan semedê pawitişê hududan, tîyayî

Çemê herî gird Firat o

Awê ke sînoranê şaristanî ra peyda benê bi çemê Feratî rey de resenê Kendawa Basra. Çemê Feratî, rojhelatî de sînorê şaristanî yê tebîî yo. Layê ke daxilê Feratî benê; Kûrû Çay û Layê Surgî yo. Layê şaristanî yê bînî zî nê yê: Laya Soxutlû, Laya Morhamamî, Laya Tohma'yî, Laya Sultansu, Beylerderesi, Layê Mamihan û Şiro yî. Viraştişê Bendawa Karakayayî ya ke Çemê Feratî ser o virazyaya ra pey Deştê Meletî û Poturge de tay erdê ramitişî binê awe de mendê.

Hewayê şaristanî bi goreyê şaristananê Serhedî hîna nerm o. Hamnanan hewa bejî û germa. Germîya hewayî raray 41 dereceyî vēreno. Zimistanan hewa serdo û vewre kewena, germîya hewayî heta -25 dereceyî keweno. Hetê dar û berî ra Meletî zaf dewlemend nîyo. Koyanê ey de ca mazêrî estê.

çayêko stratejik vînyo û tîyayî sey merkezî bikar ardo û pawito. Wextê Bîzansan de zî meletî çayêko muhîm bîyo. Şaristan, badê şeranê Roma û Ereban dima heta seserra 10'ine çend ray kewt destê ereban. Sereyê seserra 12'ine bin hukmê Danîşmendan de dima zî yê Selçûkê Anatolya de mend. Peynîyê seserra 14'ine de demêko kilm Osmanîyan xo dest fina la serra 1401 de Tîmûrî hereme zeft kerde. Çendeyêk, pêdîma Memluk û Dulkadirogluyan ra girê dîya. 1515 de daxilê erdanê Osmanîyan bi. Peynîyê seserra 19'ine de Xarpêtî ra girê daye sancaxêk bi. Badê awanê komare Tirkîya bi şaristan.

Ekonomîya ci cîtkarey ser de yo

Nîzdê nêmeyê nufusê şaristanî mîyanê şaristan û qezayan de ciwîyenê. Mahsulê ke yenê ramitiş nê yê: silqî, cew, kartolî, mişmişî, engure, hindî, beşîla, fasulya, fîringî, sayî û xewxî. Înan vêşêr xowxê bêpûrt û murîyê şaristanî zî namdar ê.

Şaristanî de heywanî zî yenê weye kerdiş, mêşna û bizî hamnanan wareyanê hetê rojhelatî de zimistanan zî başûr de cayanê daldeyan de serdî ra yenê pawitiş û weye kerdiş. Şaristanî de dewaro pîl û estorê bicisî zî weye benê.